

Examen VWO

2021

tijdvak 3
dinsdag 6 juli
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis

Dit examen bestaat uit 27 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 72 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Door de tijd heen

De volgende werken van schrijvers die kritisch commentaar leverden op ontwikkelingen in hun eigen tijd, staan in willekeurige volgorde:

- 1 De humanist François Rabelais gaf in de humoristische romanreeks *Gargantua en Pantagruel* kritiek op de katholieke geestelijkheid, wat bijdroeg aan de reformatie.
- 2 De verlichtingsfilosoof Voltaire maakte in zijn roman *Candide* de Duitse filosoof Leibniz belachelijk.
- 3 Giovannino Guareschi gaf in *Don Camillo in Rusland* een tragikomische weergave van de strijd tussen communisten en katholieken in Italië tijdens de Koude Oorlog.
- 4 Jan Zoet gaf in zijn pamflet *'t Grote visnet* kritiek op de religieuze tegenstellingen tijdens de bloeitijd van de Nederlandse Republiek.
- 5 Kurt Tucholsky waarschuwde in zijn korte artikel *Hepp hepp hurra!* voor het toenemende antisemitisme in de Republiek van Weimar.
- 6 Nicolaas Beets beschreef in de *Camera Obscura* op grappige wijze de tegenstelling die tijdens de industriële revolutie ontstond tussen de langzame trekschuit en de snellere stoomtrein.

- 2p 1 Zet deze werken in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Prehistorie en oudheid

De Atheense staatsman Perikles zei in 431 voor Christus tijdens een plechtigheid voor de slachtoffers van de grote oorlog die op dat moment werd gevoerd tussen de Griekse stadstaten Athene en Sparta: "Wij wijden ons zowel aan onze persoonlijke belangen als aan het belang van de staat (...). Wij verschillen van andere staten door de man die zich aan het openbare leven onttrekt niet te beschouwen als een rustig, maar als een nutteloos mens."

Een interpretatie:

De uitspraak van Perikles was politieke propaganda.

2p

2 Licht deze interpretatie toe door aan te geven:

- welke politieke boodschap Perikles wilde overbrengen aan de burgers van Athene en
- welk doel hij daarmee wilde bereiken.

Gebruik bron 1.

Deze grafsteen kan gebruikt worden om twee delen van hetzelfde kenmerkend aspect uit de oudheid te illustreren.

3p

3 Toon dit aan door:

- dit kenmerkend aspect te noemen en
- beide delen van dit kenmerkend aspect, elk met een ander gegeven uit de bron, te illustreren.

Prehistorie en oudheid

bron 1

Een grafsteen uit de tweede eeuw na Christus, die is gevonden bij een Romeins fort in Groot-Brittannië:

Vertaling van het onderschrift:

In het Latijn: Aan de zielen van de gestorvenen. Barates uit Palmyra¹⁾ [heeft deze steen geplaatst] voor zijn vrijgelatene en echtgenote Regina, afkomstig uit het volk der Catuvellauni²⁾. Ze werd 30 jaar.

In het Palmyreens: Regina, de vrijgelatene van Barates, helaas!

noot 1 Palmyra lag in het oosten van het Romeinse Rijk (het huidige Syrië).

noot 2 De Catuvellauni waren een Keltische stam in het zuidoosten van de Romeinse provincie Britannia.

De middeleeuwen

Een anekdote:

In 989 wilde hertog Richard I van Normandië dat zijn zoon Robert de Deen tot aartsbisschop van Rouen (in Frankrijk) werd benoemd. De geestelijken gingen hiermee akkoord op voorwaarde dat Richard I een kerkelijk huwelijk zou sluiten met zijn vrouw, de moeder van Robert.

Sommige historici beweren dat deze anekdote:

- 1 aantoont dat de kerstening in Normandië in de tiende eeuw nog niet was voltooid en
- 2 een voorloper was van 'het conflict over het primaat' uit de late middeleeuwen.

- 4p **4** Leg beide beweringen uit, waarbij je je antwoord ondersteunt met een hierbij passende verwijzing naar de anekdote.

Gebruik bron 2.

Twee conclusies:

Uit het verdrag blijkt dat:

- 1 de verhouding tussen Jaime I en de burgers van Barcelona continuïteit laat zien met politieke verhoudingen in de vroege middeleeuwen.
- 2 op economisch gebied sprake is van een verandering ten opzichte van de vroege middeleeuwen.

- 2p **5** Ondersteun beide conclusies, elk met een argument.

De middeleeuwen

bron 2

In 1227 schrijft Jaime I, koning van Aragon (in huidig Spanje):

Laat het bekend zijn dat ik (...) mij bewust ben van de trouw en diensten die de trouwe burgers van Barcelona mij hebben geschonken en nog steeds schenken. Om uw rijkdom te doen stijgen verlenen wij dit verdrag aan (...) de stad Barcelona, namelijk dat elk schip of vaartuig dat over zee aankomt uit Alexandrië¹⁾ of uit Egypte of daarheen wil varen vanuit Barcelona geen koopwaar of lading mag meenemen of daarheen mag brengen als een Barcelonees schip deze koopwaar of lading wil vervoeren. En als iemand van plan is een lading of koopwaar naar deze plaatsen te sturen dan moet hij dat doen met een vaartuig uit Barcelona.

noot 1 stad in Noord-Afrika

Vroegmoderne tijd

De Portugese prins Hendrik de Zeevaarder (1394-1460) besloot:

- 1 deel te nemen aan de belegering van de islamitische havenstad Ceuta in Afrika.
- 2 te investeren in de ontwikkeling van nieuwe scheepstypen en navigatie-instrumenten, zoals het karveel en het kwadrant.
- 3 een fort te laten bouwen op het Afrikaanse eiland Arguin.

Een bewering:

Deze besluiten van Hendrik de Zeevaarder passen bij één middeleeuwse **en** bij twee zestiende eeuwse ontwikkelingen.

- 3p **6** Ondersteun deze bewering door per besluit aan te geven bij welke ontwikkeling die past.

Twee gegevens over de *Index librorum prohibitorum*, een lijst van door de katholieke kerk verboden boeken omdat ze een gevaar voor het geloof en goed gedrag zouden zijn:

- 1 In 1559 liet paus Paulus IV de *Index* opstellen.
- 2 In 1966 liet paus Paulus VI de *Index* opheffen.

Zowel het opstellen van de *Index* als het opheffen ervan kunnen verklaard worden met een kenmerkend aspect uit die tijd.

- 4p **7** Leg dit voor beide maatregelen uit, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een daarbij passend kenmerkend aspect.

Gebruik bron 3.

De werkwijze van Hadrianus Junius past bij de manier van onderzoek doen die ontstaat in de zestiende eeuw.

- 2p **8** Geef hiervoor twee verschillende argumenten.

Gebruik bron 4.

In 1576 sluiten de Staten-Generaal een overeenkomst met de opstandige provincies Holland en Zeeland. Er wordt beweerd dat het in deze bron beschreven gedrag van de Spaanse soldaten in Antwerpen heeft bijgedragen aan de definitieve ondertekening van deze overeenkomst door alle Nederlandse gewesten.

- 3p **9** Ondersteun deze bewering door:
- zonder bron aan te geven welke overeenkomst in 1576 wordt ondertekend en
 - met de bron uit te leggen dat het gedrag van de soldaten bijdraagt aan het ondertekenen van de overeenkomst door **alle** Nederlandse gewesten.

Gebruik bron 5.

Vázquez start met het schrijven van de kroniek tijdens het Twaalfjarig Bestand.

- 3p **10** Geef aan welk beeld Vázquez van de Nederlanders schetst **en** leg daarmee uit welke boodschap Vázquez op dat moment wil overbrengen.

Aan het einde van de zestiende eeuw kampte het Spaanse leger met een tekort aan rekruten, waarna aan Spaanse soldaten die in de Nederlanden vochten werd gevraagd hun herinneringen op papier te zetten.

Stel: je doet onderzoek naar het gedrag van de Spaanse soldaten tijdens de Nederlandse Opstand en je wilt deze verslagen gebruiken als bron.

- 2p **11** Geef een argument vóór de betrouwbaarheid **en** een argument tegen de betrouwbaarheid van juist deze verslagen als bron voor je onderzoek.

In 1581 werd vanuit Rome een aanpassing toegestaan van de regels voor het houden van de katholieke eredienst in Holland, Zeeland en Utrecht. Vóór 1581 mochten katholieke priesters de mis alleen opdragen voor een vast altaar, maar voortaan mochten de priesters ook gebruik maken van een draagbaar altaar.

- 2p 12 Leg uit welk probleem de katholieke kerk in die provincies met dit besluit wilde oplossen.

Gebruik bron 6.

John Locke schrijft over het sociale contract. Hierbij gaat hij uit van:

- 1 het afsluiten van een contract tussen vorst en volk.
- 2 het afwijzen van het *Droit Divin*.

- 4p 13 Leg uit, telkens met een verschillende verwijzing naar de bron:
- welk gevolg het erkennen van een sociaal contract volgens Locke heeft voor de relatie tussen vorst en volk en
 - dat Locke door het aannemen van het sociale contract het bestaan van het *Droit Divin* afwijst.

De volgende gebeurtenissen komen uit het leven van Emmanuel Joseph Sieyès, een Franse revolutionair:

- 1 Als bijdrage aan het publieke debat over de organisatie van de door Lodewijk XVI bijeengeroepen Staten-Generaal publiceerde Sieyès het pamflet: 'Wat is de derde stand?'
- 2 In de tijd van de Restauratie werd Sieyès uit Frankrijk verbannen en vertrok hij naar Brussel.
- 3 Kort nadat Sieyès betrokken was bij de staatsgreep die generaal Napoleon Bonaparte aan de macht had gebracht, werd Sièyes aan de kant gezet.
- 4 Sieyès droeg bij aan de opstelling van de Verklaring van de Rechten van de Mens.
- 5 Sieyès trad toe tot het gematigde revolutionaire bewind dat na de val van Robespierre Frankrijk bestuurde.
- 6 Tijdens het proces tegen 'burger Capet' stemde Sieyès voor de doodstraf.

- 2p 14 Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Vroegmoderne tijd

bron 3

De Nederlandse geleerde Hadrianus Junius schrijft in 1567 aan een bestuurder in Dordrecht over zijn onderzoek naar de geschiedenis van het gewest Holland:

Niet zo lang geleden heb ik de taak van geschiedschrijver op mij genomen en nu ben ik geheel gericht op het verzamelen van materiaal om onze voorraad op te bouwen. Ik heb me namelijk voorgenomen, alvorens iets van de geschiedenis aan te roeren, eerst heel Holland te beschrijven en bij wijze van spreken ook in haar eigen kleuren te schilderen, op basis van geschriften van de klassieke schrijvers, vervolgens ook de steden afzonderlijk, onder welke Dordrecht de eerste plaats inneemt. Ik heb derhalve besloten volgende zomer door Holland te reizen om kennis te nemen van de loop van de grenzen, en van al wat de steden betreffende hun oorsprong in hun archieven herbergen dat kan bijdragen tot onze kennis.

bron 4

Een ooggetuige beschrijft het optreden van Spaanse soldaten in de stad Antwerpen in 1576:

Als het gaat om personen en nationaliteiten, spaarden ze vriend noch vijand, geen Portugees en geen Turk. Als het gaat om beroep of geloofsovertuiging, dan moesten de Jezuïeten¹⁾ net zo goed hun geld afgeven als alle andere religieuze instellingen hun geld en edelmetaal en verder alles van waarde wat zich liet wegdragen. De rijken werden geplunderd om wat ze hadden; de armen werden opgehangen omdat ze niets hadden.

noot 1 Jezuïeten zijn de leden van de Sociëteit van Jezus, een katholieke orde.

bron 5

Alonso Vázquez vecht in dienst van het Spaanse leger tussen 1577 en 1592 in de Nederlanden. Hij schrijft over de Nederlanders in een kroniek:

Aan tafel, bij feestmalen, zijn de mannen en vrouwen zo geplaatst, dat er naast elke vrouw een man zit. Zij zitten dan arm in arm met het gevulde glas in de hand, en drinken en zoenen, zonder eerst de lippen af te drogen en zonder zich te bekommeren dat iemand andermans vrouw kust. Deze tafelkus noemt men 'de Hugenoot'¹⁾. Vele van dergelijke dronken worden er uitgebracht, die men slechts heeft verzonnen om een reden tot drinken te hebben; daarmee verdoen zij vrijwel de hele dag.

noot 1 De naam die in Frankrijk aan de calvinisten werd gegeven.

bron 6

In 1689 publiceert John Locke 'Twee verhandelingen over het staatsbestuur'. Hierin staat:

De reden waarom mensen toetreden tot de samenleving is het behoud van hun eigendom; en het doel waarom zij een wetgevende macht kiezen en bevoegdheid verlenen is dat er wetten gemaakt en regels gesteld zullen worden als wachten en bolwerken voor de eigendommen van alle leden van de samenleving, om de macht te beperken en de heerschappij te matigen van ieder onderdeel en lid van de samenleving. (...) Wanneer de wetgevers dan ook proberen het volk zijn eigendom te ontnemen en dat te vernietigen en het tot slavernij te brengen, onderworpen aan willekeurige macht, brengen zij zichzelf in staat van oorlog met het volk, dat daarop ontslagen is van alle verdere gehoorzaamheid.

Moderne tijd

Twee gebeurtenissen in Frankrijk:

- 1 In 1814 hield Lodewijk XVIII, een broer van Lodewijk XVI, als koning van Frankrijk een feestelijke intocht in Parijs.
- 2 In 1848 werd de Tweede Franse Republiek uitgeroepen nadat koning Lodewijk-Filips gedwongen afstand moest doen van de troon.

Beide gebeurtenissen pasten bij Europese politieke ontwikkelingen van dat moment.

2p **15** Toon dit voor elk van beide gebeurtenissen aan.

Op 1 mei 1855 trouwden Lucy Stone en Henry Browne Blackwell. Tijdens hun huwelijksvoltrekking lieten zij een tekst voorlezen waarin ze protesteerden tegen huwelijkswetten, zoals de wet dat de man alle eigendomsrechten kreeg over de persoonlijke bezittingen van zijn vrouw en over alles wat zijn vrouw produceerde.

2p **16** Leg uit voor welke maatschappelijke verandering zij zich met dit protest inzetten.

Gebruik bron 7.

De Stuers verzet zich tegen de afbraak van middeleeuwse stadspoorten.

3p **17** Licht zijn verzet toe door:

- zonder bron aan te geven welke economische verandering in de negentiende eeuw de afbraak van de poorten noodzakelijk maakt en
- met een verwijzing naar de bron uit te leggen dat De Stuers zijn verzet onderbouwt met een argument dat past bij de negentiende eeuw.

Gebruik bron 8.

Wilhelm II legitimeert met deze toespraak de Vlootwet.

3p **18** Licht dit toe door:

- met de bron uit te leggen dat Wilhelm II de aanname van de Vlootwet legitimeert met de Frans-Duitse oorlog en
- zonder bron aan te geven op welke wijze de Vlootwet bijdraagt aan het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

Gebruik bron 9.

4p **19** Leg uit dat Laufenberg zowel het economische als het politieke systeem van de Republiek van Weimar verwerpt.

In artikel 48 van de Duitse grondwet van de Republiek van Weimar werd vastgelegd dat de rijkspresident in tijden van onrust noodmaatregelen mocht nemen om de rust te herstellen, waarbij grondrechten tijdelijk werden uitgeschakeld.

Artikel 48 droeg bij aan de ondergang van de Republiek van Weimar.

3p 20

Licht dit toe door:

- aan te geven bij welke gebeurtenis in 1933 artikel 48 werd gebruikt en
- uit te leggen waardoor de toepassing van artikel 48 bijdroeg aan het einde van de Republiek van Weimar.

Gebruik bron 10.

In nazi-Duitsland worden voor de *Hitlerjugend*, de nationaalsocialistische jeugdorganisatie, 'grenslandreizen' georganiseerd naar de Duitse oostgrens. Op deze reizen vinden ontmoetingen plaats met Duitstalige inwoners aan de andere kant van de grens, zoals in Polen.

3p 21

Geef voor drie uitgangspunten van het nationaalsocialisme aan dat deze 'grenslandreis' hierbij past.

Gebruik bron 11.

De bron bevat vier fragmenten (1 tot en met 4) uit Nederlandse kranten. Hieronder staan vijf gebeurtenissen uit de Koude Oorlog in willekeurige volgorde (a tot en met e):

- a de aankondiging van het Marshallplan
- b de bestorming van Felix Meritis
- c de redevoering van senator McCarthy over communisten
- d het loslaten van de Breznjev-doctrine
- e het neerslaan van de Praagse Lente

2p 22

Bepaal voor elk fragment welke gebeurtenis daarbij hoort.

Doe het zo: fragment ... (cijfer invullen) hoort bij ... (gebeurtenis noemen).

Let op! Er blijft één gebeurtenis over.

Gebruik bron 12.

Op 26 april 1954 begint de Conferentie van Genève.

Jordaan geeft een mening weer over de Conferentie van Genève die past bij de politieke achtergrond van *Vrij Nederland*.

3p 23

Toon dit aan door:

- met een verwijzing naar de bron uit te leggen welke mening Jordaan weergeeft over de Conferentie van Genève en
- zonder bron aan te geven dat deze mening past bij de politieke achtergrond van *Vrij Nederland*.

De regering van de DDR liet in 1956 een bioscoopfilm maken over de Duitse hervormer Thomas Müntzer (1489-1525). Müntzer was in 1524 een van de leiders van een boerenopstand tegen zware feodale belastingen, tegen het verrichten van herendiensten aan de adel en voor herverdeling van het land.

- 2p **24** Leg uit welk marxistisch denkbeeld de regering van de DDR wilde benadrukken met de film over Müntzer.

Gebruik bron 13.

Het tekenen van deze verdragen kan worden gezien als een reactie op ontwikkelingen in Europa in de jaren 1930, 1940 en 1950.

- 3p **25** Geef voor de jaren 1930, 1940 en 1950 apart de redenering weer, waardoor de verdragen kunnen worden gezien als een reactie op een ontwikkeling in die tijd.

Twee gebeurtenissen rond de dood en begrafenis van Imre Nagy (1896-1958), die in 1956 leider was van Hongarije:

- 1 Op 16 juni 1958 werd Nagy wegens hoogverraad opgehangen en onder een andere naam begraven op een begraafplaats in een buitenwijk van Boedapest.
- 2 Op 16 juni 1989 woonden 250.000 mensen de plechtige herbegravenis van Nagy bij, die rechtstreeks werd uitgezonden door de Hongaarse televisie.

Uit deze gebeurtenissen blijkt een verandering van de visie op Imre Nagy.

- 2p **26** Verklaar deze verandering door voor beide gebeurtenissen aan te tonen dat ze voortkwamen uit de politieke situatie binnen het Oostblok op dat moment.

Drie dagen nadat Gerald Ford in 1974 werd beëdigd als de nieuwe president van de Verenigde Staten, zei hij tegen het Congres (volksvertegenwoordiging): "Een sterke defensie is de veiligste weg naar vrede. (...) Net zoals de Amerikaanse wens voor vrede voor niemand onderdoet, zo zal ook de Amerikaanse kracht voor niemand onderdoen." Gerald Ford wilde het Congres geruststellen over zijn politieke koers.

- 2p **27** Leg uit welk beleid tijdens de Koude Oorlog Ford met deze toespraak nuanceerde.

Moderne tijd

bron 7

In november 1873 schrijft advocaat Victor de Stuers in het tijdschrift *De Gids* over de afbraak van de oude stadspoorten in een aantal Nederlandse steden:

In de middeleeuwen was het belangrijk om de toegangen tot een stad zo veel mogelijk te versperren; maar tegenwoordig heeft het toegenomen verkeer op vele punten het verruimen van de toegangen nodig gemaakt. Maar daaruit volgt volstrekt niet dat men zonder meer al onze oude poortgebouwen zou moeten opruimen. (...) In andere landen daarentegen probeert men meestal het oude te bewaren en het nieuwe daarmee in harmonie te brengen. Als voorbeeld wijs ik op de spoorweg die van Keulen tot Mainz over een zeer smalle strook grond loopt en toch geen enkel monument op zijn weg vernielde. (...) Vergeten wij niet, dat behalve Italië, geen ander land in de 16e-18e eeuw op het gebied der kunst zoveel heeft voortgebracht als Nederland, en dat wij, wat roemrijke rol in de geschiedenis betreft, voor niemand hoeven te wijken.

bron 8

Bij de tewaterlating van het slagschip *SMS Wittelsbach* op 3 juli 1900 zegt de Duitse keizer Wilhelm II:

De oceaan leert ons dat op haar golven en op haar verste kusten er geen belangrijke beslissing meer genomen kan worden zonder Duitsland en zonder de Duitse keizer. Ik geloof niet dat wij dertig jaar geleden hebben moeten bloeden en hebben overwonnen, om ons uit te laten sluiten van belangrijke buitenlandse aangelegenheden. (...) Ik ben niet bereid dit te laten gebeuren. Het is mijn plicht en voorrecht om dit, indien nodig met extreme middelen, te voorkomen.

bron 9

Op 26 januari 1919 houdt Heinrich Laufenberg een redevoering ter herdenking van de bij de Spartakus-opstand vermoorde communistische leider Karl Liebknecht:

Er bestaat slechts één weg, en dat is de weg naar het socialisme. Er is op deze weg slechts één middel voorhanden, en dat is het beheer van de industrie door de arbeidersklasse zelf. En uit de oerbodem van de revolutie is het wapen van de arbeidersklasse ontsproten: de arbeidersraden! (...) Het radensysteem is nog niet het socialisme, maar het is de weg en het middel ernaartoe. Het is de uit de revolutie zelf voortgekomen vorm van arbeidersdemocratie, en deze arbeidersdemocratie is volstrekt tegengesteld aan de politieke democratie van de burgerlijke samenleving.

bron 10

In de Duitse *Nationalzeitung* verschijnt in 1936 een verslag van een 'grenslandreis' waarbij deze foto wordt afgedrukt:

Onderschrift (in vertaling):

"De grenspalen in het oosten herinneren de jeugd aan het onrecht."

Toelichting:

Op de grenspaal staat "Versailles 28.6.1919".

De grenspaal staat bij de Duitse grens met Polen.

bron 11

Hieronder staan vier fragmenten uit Nederlandse kranten uit de periode 1947-1989, in chronologische volgorde, van vroeger naar later:

fragment 1

[de Russische krant] *Pravda* concludeert, dat de heersende kringen in Amerika hun economische problemen trachten op te lossen door een enorme uitbreiding van de Amerikaanse export naar nieuwe markten en door een versterking van hun heerschappij over de oude markten.

fragment 2

Tien mannen en vrouwen, die in Hollywood werkten, hetzij als regisseurs, hetzij als schrijvers van draaiboeken, zijn thans wegens 'belediging van het gerecht' achter de tralies gezet. Hun belediging van het hof bestond daarin, dat zij het on-Amerikaanse comité weigerden te vertellen of zij communisten waren.

fragment 3

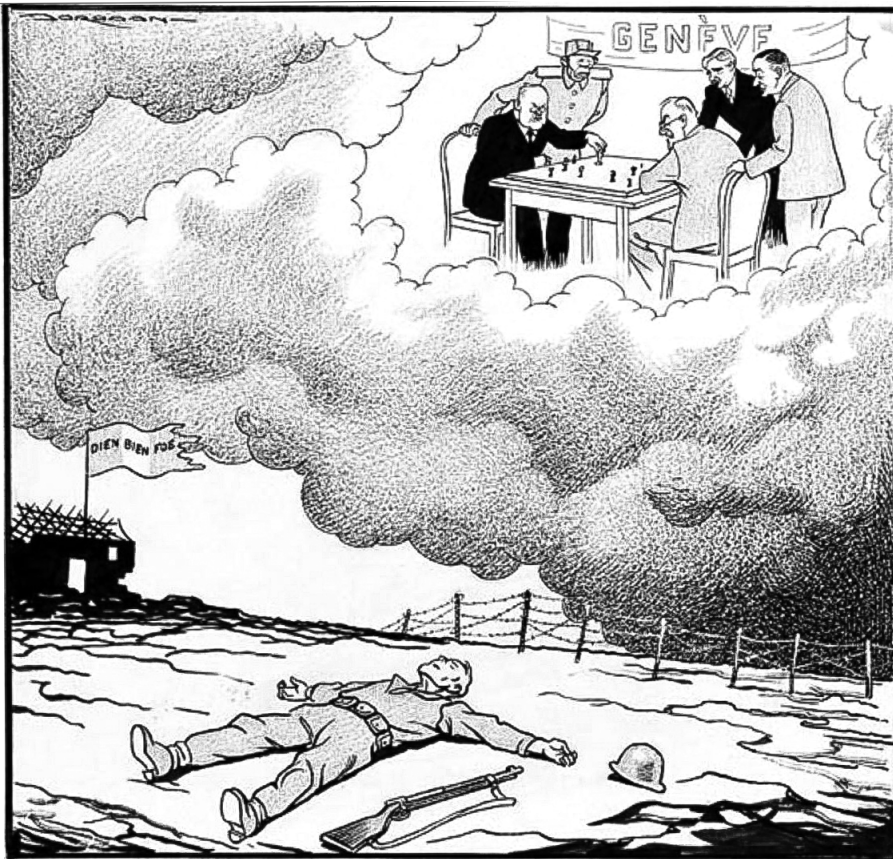
Er kwamen in de nachtelijke uren grote blijken van solidariteit binnen. Tientallen arbeiders kwamen in Amsterdam naar het krantengebouw om hun eigendom te beschermen. Ruim duizend gulden werd reeds geschonken uit solidariteit met partij en krant.

fragment 4

Bij de West-Duitse opvangkampen hebben zich gisteren zo'n vijfhonderd vluchtelingen uit de DDR gemeld. Ze kwamen uit Hongarije, waar zij een unieke kans kregen om met elkaar de grens naar Oostenrijk over te steken. De DDR-burgers hadden in Boedapest [hoofdstad van Hongarije] een West-Duits paspoort gekregen.

bron 12

Op 1 mei 1954 verschijnt in het socialistische weekblad *Vrij Nederland* onderstaande prent van de tekenaar Jordaan met de titel *Het schaakspel en de pion*:

Opschrift vlag: Dien Bien Phu

De personen bovenaan stellen onderhandelaars in Genève voor.

bron 13

Een Italiaanse poster uit 1957:

Tekst boven: Europa verenigd voor de vooruitgang en voor de vrede.

Tekst midden: Eindelijk zijn de grenzen in Europa vervaagd en zal er een enkele gemeenschap zijn met een vrije doorgang voor zowel personen, als voor goederen en vooral voor werk.

Tekst onder: Rome, 25 maart 1957. Ondertekening van de verdragen van de gemeenschappelijke markt en de Euratom.

Toelichting:

Onder de vrouwen staan de namen Luxemburg, België, Frankrijk, Italië, Duitsland en Nederland.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.